

LEDARE

Ledare: Lär av den finska skolpolitiken

PUBLICERAD 2004-12-18

Kolumnen: Hans Bergström om varför Skolverkets ledning bör avsättas..

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

Skaffa nyhetsbrev

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

Där kom äntligen Skolverkets erkännande av Finland, även om det satt långt inne. Två internationella studier visar att den svenska skolan är medelmåttig, trots stora resurser, och på väg neråt. Resultaten bekräftas av Skolverkets egen utvärdering av nationella test (NU-03). "NU visade på försämrade kunskaper i främst matematik, kemi och läsförståelse mellan 1991 och 2003."

Efter en så förödande samling av studier, med i grunden samma resultat, skriver nu Skolverkets generaldirektör: "Vi har anledning att se vad vi kan lära av mer framgångsrika länder, särskilt Finland, som f.ö. haft en lika allvarlig statsfinansiell kris som Sverige."

Finland ligger främst i sina skolresultat. En betydligt högre andel elever når toppresultat. Färre visar usla kunskaper.

Varför har Finland så mycket bättre skolor än Sverige? Samtal med personer som har god överblick, däribland de båda ländernas ambassadörer, pekar ut tre huvudfaktorer:

1. Finland har upprätthållit ett mycket starkare fokus på kunskap som skolans främsta uppgift. Man blåste inte i väg med 1968-vindarna, på samma starka och bestående sätt som Sverige. Det här tar sig många konkreta uttryck. Elevernas prestationer mäts tidigt och regelbundet. Redan från fjärde klass utgår betyg, i en skala från 4 till 10. Resultatet 5 är godkänt, medan 4 innebär "villkor", det vill säga att man måste göra om den kursen. Brister åtgärdas så tidigt, medan svenska Skolverket tvärtom jagar skolor med blåslampa om de avger något som liknar betyg före mitten av årskurs 8, när grundskolan är praktiskt taget över. Betygssystemet har inte ständigt ändrats, som i Sverige. Det gör att både elever och föräldrar förstår det. Lärarlönerna har hållits högre än i Sverige. Finland har inte upplevt samma typ av medveten "proletarisering" av lärares relativa löner och samhällsställning som skedde i Sverige från 1970-talet.

2. I finska skolor råder bättre disciplin än i svenska. Bedömning av uppförande står normalt i betyget. Ord som "disciplin" får knappt användas i den svenska skolvärlden och "sanktioner" är förbjudna för svenska rektorer. Men vad det i grunden handlar

om är trygghet och arbetsro. Internationell forskning visar att en av de främsta faktorerna bakom framgångsrika skolor är att tiden används för undervisning och inläring. Detta kräver att lektionerna kan börja i tid. Det fordrar vidare att eleverna kan hålla koncentrationen på sin uppgift och inte ständigt störs. I synnerhet gäller det i ett ämne som matematik.

Läs så vad skolverket konstaterar från den färiska internationella undersökningen TIMSS 2003: "Jämfört med en grupp på 20 europeiska länder är sen ankomst, skolk och svordomar vanligast bland svenska elever. Andelen elever från skolor där ogiltig frånvaro förekommer minst varje vecka är högst i Sverige. Störningar i klassrummet är vanligast i Sverige och Slovakien. Sverige hör också till de länder där skadegörelse och stöld är förhållandevis vanligt förekommande enligt skolledarna." Svenska elever ligger också "sämst till när det gäller sen ankomst till lektionerna".

3. Finland har en mer homogen befolkning. Mindre andel ungdomar med utländsk bakgrund gör uppgiften något enk-lare för den finska skolan. Men det omvänt ett faktum att de som har svårast social bakgrund, till exempel genom att deras familjer är nya i landet, är allra mest beroende av en kunskapsskola med ordning. För dem är en bra skola i särskilt hög grad en hävstång i livet. Varje timme som berövas dem av effektiva studier, på grund av oro och flum, är en direkt stöld från deras liv.

Jag har det senaste året fått tillfälle att samtala med hundratals forskare, teknologer och företagsledare inom ramen för arrangemang i främst Ingenjörsvetenskapsakademien. Trots brister i forskningen gäller deras främsta oro den svenska grundskolan, att eleverna får en alldeles för svag start i alla ämnen samt en alltför negativ attityd till matematik och naturvetenskap.

Delvis har det att göra med svårigheten att rekrytera tillräckligt kunniga och entusiastiska lärare i matematik och naturvetenskap. Men efter lågstadiet, som nog fungerar hyggligt, finns det stora problem också vad gäller arbetsron, inriktningen mot kunskap samt mätning av resultat för att kunna åtgärda brister i tid. Den som går vidare i skolan utan att ha säkrat en solid bas av kunskap och förståelse kan vandra i flera år på lösansand - ny undervisning fäster inte, när grunden inte är stabil.

Skolverket säger nu att man under våren 2005 ska redovisa vilka åtgärder verket anser nödvändiga för att förbättra resultaten i grundskolan. Vi ser här bocken som utnämner sig själv till trädgårdsmästare. Skolverket har, bland annat genom sina skolinspektioner, systematiskt gått in för att hindra tidig kunskapsmätning i skolan och stoppa rektorers försök att upprätta ett mått av disciplin.

En ny regering hösten 2006 har inget annat alternativ än att omedelbart avsätta ledningarna för både Skolverket och Verket för skolutveckling (vars generaldirektör i en intervju i DN den 11/12 inte ens ville tydligt erkänna att Finland lyckats bättre).

Det finns många goda krafter i svenska skolor. Men vi har inte råd med en nationell ledning som har gjort det till sin

huvuduppgift att motverka åtgärder för disciplin och kunskapsmätning. Allt tyder på att vårens förslag från Skolverket utmärks av nya undanflykter och skenåtgärder, i stället för en verklig omprövning.

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt